

YENİ TÜRK EDEBİYATI ÖĞRETİMİ

Prof. Dr. Cahit KAVCAR

GİRİŞ

Edebiyat, malzemesi dil olan bir güzel sanattır. Güzel sanat eserleri, her şeyden önce yüksek duygu ve düşünce ürünleridir. Güzel sanatlar, bu yönüyle uygarlığa ve insanlığa büyük katkıda bulunurlar. Bundan dolayı, tarihçiler bir toplumu ve milleti inceleyip değerlendirirken artık savaşlar ve zaferlerden çok, sanat, bilim, teknoloji gibi özgün (orijinal) yaratıcılık ürünleri üzerinde duruyorlar. Çünkü bir milleti, onun zekâ ve yaratma düzeyini en iyi yansıtan ayna, kendi yaptığı ve ortaya koyduğu eserlerdir. İşte, Atatürk'ün gerek ünlü Onuncu Yıl Nutku'nda, gerekse pek çok konuşmasında güzel sanatlara böylesine önem vermesinin ve güzel sanatlar için yaptığı yatırımların altında bu gerçek yatmaktadır. Çünkü Batı dünyasının Türklere bakış tarzı da bunu gerektiriyordu.

Edebiyat eserlerini başka eserlerden ve metinlerden ayıran yön, dilin kullanımıyla ilgilidir. Edebiyat ürünlerinde dil, bilgi aktarmak amacıyla kullanılmaz. Bir eser estetik değeri, dilin düzgün ve güzel kullanımı yoluyla kazanır.

Edebiyatın İşlevi

Edebiyatın kendine özgü bir etkisi, yani kazandırdığı bir estetik yaşantı vardır ve bu yaşantı kendi başına bir değerdir. Ama bir de yan etkileri var edebiyat eserinin. Bunlar, ahlâk, din, bilgi, politika vb. alanlarında olumlu veya olumsuz olabilecek etkilerdir. Edebiyatın kendine özgü etkisi mi daha önemlidir, yoksa yan etkileri mi? Sanat ve edebiyat kuramcılarının bu konuda çok kafa yorduklarını görüyoruz. Dikkat edince bu konuda üç ana grubun belirlediğini anlıyoruz:

1. Edebiyatı her şeyden önce ahlâk, din ve politika gibi alanlardaki yaşantımıza ilişkin sorunlara göre değerlendiren ve edebiyatı özellikle bunlara karşı sorumlu sayanlar.

2. Edebiyatı her şeyden önce bir sanat olarak değerlendiren ve iyi eserin yalnızca güzelliğe karşı sorumlu olduğunu, başka amaçlara araç edilmemesi gerektiğini söyleyenler.

3. Edebiyat ile ahlâk vb. değerler arasında bir bağ gören, ama edebiyatın, ahlâk alanında olumlu sonuçlarını sanat sınırları içinde kalarak sağlayabileceğini söyleyenler.

Görüldüğü gibi üçüncü gruptakiler, önceki iki ucun arasında yer alıyor, bir anlamda sentez yapıyorlar. Edebiyatın birtakım yan etkileri elbette vardır, olumlu veya olumsuz. Ne var ki edebiyatın olumlu yan etkiler meydana getirebilmesi için ahlâk ya da politika uğruna bir araç olarak kullanılması gerekmez. Edebiyat didaktizme kaçmadan, belli bir öğretiyi veya ideolojiyi öne sürmeden sırf edebiyat olarak kalıp da estetik değerden başka değerleri sağlayabilir. Bu durumda bir eserin yararlı yan etkileri olabilmesi için ilk önce başarılı bir sanat eseri olması gerekir. Bugün de edebiyat tartışmalarında estetik ve estetik dışı ölçütler çatışması süregelmektedir. Edebiyat eserlerinin çoğunda bu iki çeşit değer de yer alır.

Edebiyat Eğitimi

Büyük sıkıntılar ve sorunlarla boğuşulan günümüz dünyasında çirkin şeylerden, çirkinliklerden uzaklaşmak için önce güzeli tanımak, güzelliği aramak gerekir. Güzelin ne olduğunu bilmek gerek öncelikle. Bu da her şeyden önce eğitimle, kültürle, sanat ve edebiyat eğitimiyle olur. Kendiliğinden değil. Artık günümüzde estetik bir "lüks" değildir ve buna büyük ihtiyaç vardır. Çünkü yalnız bilgi dünyasında, yalnız ahlâk dünyasında değil, estetik dünyada da yaşıyoruz. Yalnızca para ve madde dünyasında değil, duygu ve güzellik dünyasında da yaşıyoruz.

Hemen bu arada önemli bir noktayı vurgulayalım: Edebiyat eğitimiyle amaçlanan sadece sanatçı yetiştirmek, büyük şair ve yazarlar ortaya çıkarmak değil, en genel anlamıyla güzeli arayan, güzellik kaygısı ve estetik duyarlık taşıyan gençler yetiştirmektir. Asıl beklenen, sözünü bilen, güzel konuşma ve düzgün yazma becerilerini kazanmış, davranış inceliğine ve güzellik duygusuna sahip insanlar yetişmesidir.

Önemle belirtmemiz gereken bir nokta da şudur: Saydığımız bu nitelikleri kazanmak için özel yetenekler gerekmez. Bunlar eğitimle, özel çaba, alıştırma ve uygulamalarla elde edilir. Ama büyük yazar, usta şair yani büyük sanatçı olmak için özel yeteneklere ihtiyaç vardır.

Geleneksel edebiyat öğretiminde esas olan, öğrencilere şiirlerin, metinlerin “doğru” açıklamalarını “öğretmek”, onların birtakım kalıp bilgileri aynen tekrarlamalarını sağlamaktır. Bu yönde yürütülen edebiyat eğitiminin amacı da, yazarlar hakkında bilgileri, edebi türlerin özelliklerini, belirli edebiyat akımlarını, bilgi yığını halinde öğretmek sözde ‘kültürlü insanlar’ yetiştirmektir.

Ülkemizde bugün yürürlükte olan edebiyat eğitimi genellikle bu nitelikleri taşımaktadır. Edebiyat devirleri gibi, yazarların hayatı, akımlar gibi hiç bir zaman eleştirel görüş ve çözümleme aşılabilen “stok bilgiler” ağır basar. Dil ve edebiyat dersleri hem yeterince önemsenmez, hem de çekilmez olur. O zaman da edebiyat, hayatla ilgisi olmayan bir kurum ve bilgi yığını olarak görülür yeni nesillerce. İsimler, tarihler, akımlar ezberletme yerine olumlu bilgiler, bol ve güzel metinler, iç dünyayı sarsma, yaşantı kazandırma, dil ve sanat zevki verme esas olmalıdır.

Bilgi yüklemeye dayalı edebiyat anlayışı ve bu doğrultuda sürdürülen edebiyat eğitimi, çağdaş eğitimde çoktan aşılmıştır. Artık okurun ön bilgileri, kendi kişisel yaşantıları doğrultusunda esere yaklaşımı temel alınmakta, edebiyat eserinin her yeni okunuşunda yeniden anlam kazanacağı benimsenmekte, böylece eserin, doğru kabul edilen tek yorumuyla birlikte nesilden nesile değişmeden aktarılması geleneğinden uzaklaşmaktadır. Böylelikle, eserin okunduğu her yeni durumda yeniden ve daha değişik bir yönüyle algılanmasına ortam sağlanıyor. Bu yaklaşım sonucunda artık edebiyat eserinden beklenen de okuru kültürlü kılması değil, onun düşünmesini, eserle ilgili kendi düşüncelerini oluşturmasını sağlamasıdır.

Oysa ülkemizde edebiyat derslerinin genelde sürdürülen biçimiyle okumayı öğretmediği, tam tersine öğrencileri okumaktan soğuttuğu, “okumasız okuryazarlar” oluşturduğu söylenebilir.

Şunu unutmamalı ki, eğitim insana, okuma ise hem insana hem de eğitime yapılan yatırımdır. Eğitimde verimliliğin artırılması ve öğretimin sağlıklı bir temelde yürütülmesi, öğrencinin anlama kavrama düzeyinin yükseltilmesi ile çok yakından ilgilidir.

Milletlerarası Çocuk Edebiyatı ve Okuma Araştırması Enstitüsü tarafından UNESCO için yapılan bir araştırmada okumanın bilimsel başarıyı % 30 oranında arttırdığı belirtilmektedir¹.

1. Richard Bamberger, Okuma Akademi Geliştirme (Çev. Bengü Çapar), Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü yayını, Ankara 1990, s. 4.

Okumayı bir yana atmanın bizi hiç bir yere götüremeyeceğini bilmek zorundayız. Artık günümüzde edebiyat eğitiminin amacı, okumasını ve düşünmesini bilen, okuduğu ile iletişim kurabilen, eserde dile getirilen anlamları ezberlemek yerine, okuduklarını kendi bilgi ve yaşantı süzgecinden geçiren okurlar yetiştirmek olmalıdır. Yapıcı, yaratıcı ve üretici olmanın, eleştirel okumanın, metinle hesaplaşmanın, kuru ve ölü bilgilerden kurtulmanın yolu da budur. Öğrencinin görev olarak değil de tat aldığı için okumasına yardımcı olmak gerekir.

Neler Yapılmalı?

Okullarımızdaki Türkçe ve edebiyat dersleri, Türkçeyi doğru ve güzel kullanma becerisi kazandırmaktan genel olarak uzaktır. Bunun çok acı ve çarpıcı örnekleri ile üniversitelerimizde ne yazık ki sık sık karşılaşırız. Öğrencilerimizin pek çoğu, bir dili iyi kötü konuşup yazma ile, o dili bilmenin farkında değildir. Böyle olunca, dilimizi ve edebiyatımızı iyi bilmenin önemini yeterince kavrayamıyorlar.

Bugünkü uygulamalar, giderek gelişen test endüstrisi, test başarı kaygıları gibi birçok etken devam ettiği sürece, dil ve edebiyat eğitimi konusunda iyimser olmak çok güç. O halde neler yapılmalı? Nelere dikkat etmeliyiz?

Herhangi bir dersin öğretimi-egitimi üzerinde durulurken, ele alınması gereken başlıca boyutlar şunlardır: Amaç, içerik (muhteva), süre, yöntemler, araç ve gereçler, değerlendirme ve öğretmen faktörü. Burada kısaca, edebiyat eğitimi açısından amaç, içerik ve yöntem boyutları üzerinde durulacaktır.

Amaç

Öncelikle, bir dersi tek başına almak yerine, sistemin bütünlüğü içinde görmek gerekir. Bunun için, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile temel ilkelerinden başlayarak, okulun veya fakültenin amaçları, dersin amaçları, ünite veya konunun amaçları iyice belirlenmeli, bunlar bütünü içindeki yerini net bir biçimde almalıdır. Başarılı sonuç almak ve beklentileri gerçekleştirmek için, amaçlar, temel ilkeler ve hedef davranışların öğretmenler ve öğretim üyeleri tarafından çok iyi bilinmesi, belirlenmesi şarttır. Burada öğretmen yetiştiren kurumlara da büyük görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

Dil ve edebiyat öğretiminde öğrencilere kazandırılacak temel tutum ve davranışların başında şunlar gelir:

- 1- Dinlediğini ve okuduğunu tam olarak anlama.
- 2- Okuma zevki ve alışkanlığı edinme.
- 3- Dile özen gösterme duyarlığını kazanma.
- 4- İstedikini sözlü ve yazılı olarak düzgün bir şekilde anlatma.
- 5- Edebiyat ürünlerinden tat alma.

Türkçe ve edebiyat derslerinin temel amacı, bir şey belletmekten ve öğrenciye stok bilgiler yüklemekten çok, dilimizi sevdirmek, dilin düzgün kullanılmasını öğretmek ve güzel yazılardan hoşlanma zevkini öğrenciye aşılaktır. Bilindiği gibi insanoglunu öteki varlıklardan ayıran temel özelliklerin başında, güzeli araması ve güzelliği yaratması gelir. O halde öğrencilerde güzeli arama duygusu ve yaratıcılık zevki uyandırmak, onları buna özendirmek ana ilkelerden biri olmalıdır. Bu da her şeyden önce dil bilinci ve okuma zevki kazandırmakla olur.

İçerik (Muhteva)

Özellikle liselerde Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin içeriğini seçmek çok önemli bir konudur. Amaçlara göre içerik seçmek ise en tutarlı yoldur. Çünkü amaç tek başına bir şey ifade etmez. İçerik amaca ulaştıracak araç olma bakımından büyük önem taşır. Öyleyse, ne öğretelim, konuları ve metinleri nasıl seçelim, muhtevada ağırlık nerede olmalıdır gibi soruların çok iyi cevaplandırılması gerekir.

Bilindiği gibi liselerimizde 1992-1993 öğretim yılı başına kadar 1957 tarihli Türk Dili ve Edebiyatı Programı uygulanıyordu ve o programa göre yazılan ders kitaplarında yer alan metinler genel olarak 1940'tan önce yazılmıştı. Yani öğrencilerimize, Türk dili ve edebiyatının son 50 yıllık örneklerini hemen hemen hiç sunamıyorduk. İşte bu, gerçekten büyük bir eksiklikti. Böyle olunca, okulla çevre ve okulla basın-yayın dünyası arasında büyük bir kopukluk doğuyor, okul çok gerilerde kalıyordu.

Milli Eğitim Bakanlığınca 20 Temmuz 1992 ve 9 Kasım 1992 tarihli Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan ve 1957 Programını yürürlükten kaldıran yeni Türk Dili ve Edebiyatı Programları bu eksikliği ve kopukluğu gidermeye yönelik olma bakımından olumludur. Böylece, Ders Geçme ve Kredi Sistemine henüz geçmemiş olan liselerle bu sistemi uygulamaya başlayan liselerin programları yeniden düzenleniyor. Ancak, günün ve çağın gereklerini gözetme kaygısıyla hazırlanan yeni programların, özellikle Ders Geçme ve Kredi Sistemi uy-

gulanan okullar açısından çok yüklü olduğunu, bir döneme önceki bir yıllık öğretimin sığdırılmaya çalışıldığını görüyoruz. Bu tutum da yanlışır. Ders süresini ve şartları göz önüne almadan, öğrenciye her şeyi verelim derken hiç bir şey verememe gibi önemli bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğumuzu unutmayalım.

Dil ve edebiyat eğitimi iki alandan oluşur: 1. Dil becerileri (dinleme, konuşma, okuma, yazma) 2. Dil ve edebiyat üzerine bilgiler. Bu iki alandan dil becerilerine daha çok ağırlık verilmeli, içerik buna göre düzenlenmelidir.

Öğrenciye dil bilinci ve okuma zevki kazandırmak için temeli olduğuna göre, okutma işine öğrencilerin zevk alabileceği metinlerle başlamak gerekir. Bunun için, öğrencilerin önce kendi sosyal ve kültürel çevrelerine uygun edebiyat ürünleriyle yüzyüze gelmelerinde sayısız yarar vardır.

Herhangi bir metin veya edebiyat eseri söz konusu olunca, "Bunu niçin okutuyorsunuz?" sorusuna aşağıdaki cevaplar verilebilmelidir:

a) Bu eser veya metin öğrencilerin ilgilerine uygundur, onlara zevk verir. Öğrenciler onu okumaya ve onunla kendi zihinsel ilgileri ve etkinlikleri arasında bağlantı kurmaya istek duyarlar.

b) Metin öğrencilerin düzeylerine uygundur. Onlar için bir anlam taşır.

c) Eser, öğrencilerin şu andaki ihtiyaçlarına uygundur. Onların bugüne kadar kazandığı tecrübeyi genişletir. Öğrencilere, kendi özelliklerine uygun, yararlı ve sağlıklı yaşantılar, tecrübeler kazandırır.

d) Metin ve eser öğrencilerin gelecekteki ihtiyaçlarına uygundur. Onların okuma becerilerini arttırır, anlama gücünü ve edebiyat bilgisini genişletir. Daha yüksek eserleri okuyup değerlendirebilme yolunda öğrencileri geliştirir.

Bugün liselerimizde okutulan ve yazılmakta olan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının, yukarıdaki ilkeler açısından incelenmesinde büyük yarar vardır.

Gelişmiş ülkelerde dil ve edebiyat derslerine, öğrencilerin erişemeyeceği, yaşadıkları çevreyi anlatmayan ve kendi dünyalarına uymayan metinler artık pek seçilmiyor. Ülkemizde de yapılması gereken şey, dilimizin tarihsel değer taşıyan örneklerini kısaca ve daha sonra ele almak, ağırlığı ve önceliği çağdaş dil ve edebiyat örneklerine kay-

dırmak, böylece öğrencileri dersten soğutmak yerine derse çekmek ve onlara beceri kazandırmak olmalıdır. Yani dersi itici değil, çekici hale getirmeliyiz. Bu arada, ders kitabından ayrı olarak, Milli Eğitim Bakanlığınca, belirlenecek sağlam ölçülere göre günümüzü de kapsayan, seçilmiş metinlerden oluşan bir "metinler antolojisi"ne de şiddetle ihtiyaç bulunduğunu belirtelim. Böyle bir antoloji, hem dersin amaçlarının gerçekleşmesi bakımından hizmet edecek, hem de öğretmeni birtakım sıkıntılardan kurtarıp rahatlatacaktır. Özellikle Türk Cumhuriyetlerinin dil ve edebiyat örnekleri için böyle bir antoloji çok önemli ve çok gereklidir.

Yöntem

Milli eğitimin, okulun ve dersin amaçları doğrultusunda hazırlanması gereken içerik, belirlenen süre içinde nasıl öğretilmelidir? Yani dil ve edebiyat derslerinin işlenişinde hangi yöntemler kullanılacaktır? Bu soru giderek önem kazanmaktadır ve aslında bütün dersler için geçerlidir.

Bugün ülkemizde yapılan dil ve edebiyat öğretiminde kullanılanmakta olan başlıca yöntemler, anlatma, soru-cevap ve çözümleme yöntemleridir. Bunlardan başka, tartışma, grup çalışması, araştırma ve incelemeye yönelik ödevler verme, oyunlaştırma yani dramatisasyon, okuma, yazdırma gibi yöntemler de vardır. Özellikle dramatisasyon yöntemi iyi bilinir ve iyi kullanılırsa, öğrencilerin anlatım gücü, kişilikleri ve sosyal uyumu daha sağlıklı bir şekilde gelişir. Bu durum hem ortaöğretim hem de yüksek öğretim için geçerlidir.

Bilindiği gibi eğitim ve öğretimde öğrencinin aktif katılımı ne kadar çok olursa, onun ne kadar çok duyu organı harekete geçirilirse, verim ve başarı şansı da o ölçüde artar. Sözün kısası, yöntem konusunda izlenecek yol, dinleterek ve baktırarak değil, yaptırarak eğitim olmalı, eğitim ve öğretim bu doğrultuda yapılmalıdır. Gerek liselerimizde gerekse üniversitelerimizde bu anlayışın yeterli bir şekilde uygulandığı söylenemez.

Uygulanması gereken önemli bir ilke de, bir tek yönteme bağlı kalmak yerine, yöntem zenginliği ve çeşitlilik yaklaşımı olmalıdır. Bunları da ancak, çok iyi yetişmiş, yetenekli, beceri sahibi öğretmenler ve öğretim elemanları yapabilir.

Çağdaş dil ve edebiyat öğretiminde temel yöntem, öğretimi metinlere dayandırmadır. Öğrenciyi değişik metinlerle yüz yüze getirme, o metinlerin dünyasında yaşatmadır.

Bir metin, esas olarak, yapı, içerik ve dil yönlerinden incelenir. Öğrenciyi metinle yüz yüze getirirken, kesin ve keskin yargılardan kaçınmak gerekir. Zaten kesin kurallar ve yargılar sanatın yapısına aykırı düşer.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversitelerimizin gerek Türk Dili ve Edebiyatı, gerekse Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümlerinde öğrencilerin istenilen seviyede eğitim gördüğü, istenilen nitelikte yetiştiği söylenemez. Hemen çoğu bu bölümlere isteyerek gelen öğrencilerin kısa zamanda hayal kırıklığı ile karşılaştıkları, edebiyattan soğudukları ne yazık ki bir gerçektir. Bunda kuru ve ölü bilgiler vermenin, öğrenciye stok bilgiler yüklemenin büyük rolü vardır. Ve bu konu özellikle araştırmaya değer.

Öğrencilerin zevk duyarak ve isteyerek okuma yerine, görev saydıkları için, not korkusuyla ve az sayıda kitap okumaya çalıştıklarını çok iyi biliyoruz.

Üniversitelerde Yeni Türk Edebiyatı derslerinin yeterince verimli olamayışının birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin başlıcaları ve yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

1. Öğrenciler liselerden genel olarak eksik geliyor. Öyle ki, sağlam tümler kuramayan, noktalama işaretleri ile imla kurallarını uygulayamayan öğrenci sayısı ne yazık ki çok fazla. Ama burada liseleri suçlayarak işin içinden çıkamayız. Çünkü lise öğretmenlerini yetiştiren de bizleriz.

2. Üniversitede böyle eksik, kusur ve yetersizliklerin üzerine tam olarak gidemiyoruz. Böyle olunca, temelsiz bir bina kurmaya kalkıyoruz. Oysa bu tür yetersizliklerin üzerine bütün öğretim elemanlarınca bilinçli olarak gidilmeli, yanlışları gösterilerek öğrenci bombardımana tutulmalıdır öncelikle.

3. Üniversitelerimizde Yeni Türk Edebiyatı dersleri genel olarak Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar olan dönemle sınırlı kalır, daha sonraya pek yer verilmez. Çünkü öğretim elemanları da genellikle bu şekilde yetişmiştir. Bu da büyük bir eksikliklerdir. Çünkü Yeni Türk Edebiyatının 60 yıllık bir dönemine sıkışıp kalmak, daha sonraki 70 yıllık dönemi göz ardı etmek savunulamaz. O zaman öğrenci haklı olarak, "Yeni Türk Edebiyatı dersi böyle mi olur? Hani Cumhuriyet'ten sonrası, hani günümüz?" diye soruyor.

Son zamanlarda, Cumhuriyet sonrası döneme de eğilme ve gereken önemi verme yönünde üniversitelerimizde olumlu gelişmeler görülmektedir.

4. Öğrenciyi hayal kırıklığına uğratmamak, derslere karşı soğutmamak ve onun zaten az olan okuma duygusunu köreltmemek için en başta yani I. sınıfın ilk yarısında Orhan Veli, Sait Faik, Cahit Sıtkı gibi çok sevilen sanatçıların eserleriyle yola çıkmak, öğrenciyi bol metinle yüz yüze getirmek, önceki edebiyat devirlerine ise daha sonra geçmek ve yine metinlere ağırlık vermek uygun olur.

5. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ayrıntılı olarak yer alan "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Temel İlkeler"ini çok iyi okumalı, özellikle öğretmen adayı olan öğrencilerimizin bunları çok iyi anlayıp benimsemelerini sağlamalıyız. Bu yapılsa, "Nasıl bir Türk insanı?" sorusunun karşılığı açıklığa kavuşur.

6. Öğretim elemanları olarak kendi kendimize zaman zaman şu soruları sormalıyız: "Ben dersime ve konulara öğrenciyi yeterince hazırlıyor muyum? Yani onlarda gerekli güdüleme (motivasyon) oluşuyor mu? Öğrencinin derse katkısı ve katılımını sağlayabiliyor muyum? Bu ne derecede oluyor? Eksik yanlarım var mı?"

Başarı, verim ve kalıcı etki için bu soruları sormak, öğrenciyle sağlıklı iletişim kurmak ve gerekenleri yapmak çağdaş eğitim ve öğretimde çok önemlidir. Kuru ve stok bilgiler yerine öğrencinin aktif katılımı esas olmalı. Yani temel yöntem, baktırarak değil, yaptırarak eğitim olmalı.

7. Yine öğretim elemanları olarak, öğrenciyle diyalog kurmaktan, tartışma ve eleştiri ortamı yaratmaktan, farklı görüşlerin çok doğal olduğunu vurgulayarak onların ortaya konmasını sağlamaktan, öğrencinin dersimizle ve kendimizle ilgili tepkilerini, olumlu veya olumsuz yöndeki görüşlerini ve eleştirilerini almaktan kaçınmayalım. Verim ve başarı için bu çok etkili bir yoldur. Çünkü demokrasi kavramının kafalara yerleşmesi ve demokratik tutum geliştirme ancak bu yolla olur.

8. Çağdaş sanat akımları, edebiyat kuramları, çeşitli eleştiri yöntemleri, bir edebiyat eserinin hangi yönlerden incelenip değerlendirilebileceği gibi konulara yer vermemiz, günün gerisinde kalmamak da büyük önem taşır. Bu da hem öğrencinin daha iyi yetişmesi, hem de demokratik tutum bakımından gereklidir.

KAYNAKLAR

- Kavcar, Cahit., "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1988, C. 20, Sayı 1-2, s. 261-273.
- ., "Edebiyat ve Güzel Sanatlar Eğitimi", Kırkambar dergisi, 1991, Yıl 1, Sayı 2, s. 7-10.
- Kıruyazıcı, Nilüfer., "Akşit Göktürk ve Çağdaş Yazın Eğitimi", Cumhuriyet, 10.3.1990.
- Moran, Berna., *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul 1988, s. 267-271.
- Scottish Education Department, *The Teaching of Literature*, Edinburg, 1968.
- Sezer, Ayhan., "Dil ve Edebiyat Öğretiminde Yeni Yönelimler", Türk Dili ve Edebiyatı-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi yayını, 1991.
- Tekin, Talât., "Üniversitelerimiz ve Yeni Türk Edebiyatı", Cumhuriyet, 5.5.1990.
- Türk Dili Dergisi, *Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 1983, No. 379-380.
- Türk Eğitim Derneği, *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları*, Ankara, 1986.